

Materiały Ceramiczne WMN – Wykład 3 – Proszki Pomiar

Metody badań morfologii proszków

Wielkość kryształów – metoda Scherrera

$$D_{(hkl)} = \frac{k \cdot \lambda}{B \cdot \cos \Theta}$$

Materiały Ceramiczne WMN – Wykład 3 – Proszki Pomiar

Metody badań morfologii proszków

Wielkość kryształów – metoda Scherrera

Materiały Ceramiczne WMN – Wykład 3 – Proszki Pomiar

Metody badań morfologii proszków

Analiza sitowa (przesiewanie)

Przesiewanie – proces jednostkowy polegający na rozdziale proszków na frakcje o zbliżonej wielkości cząstek dokonywana za pomocą zestawu sit. Wielkość oczek w standardowym zestawie sit to: 180 μm, 150 μm, 106 μm, 75 μm, 63 μm oraz 45 μm.

Wielkość oczka sita wyraża się również w ilości oczek na cal (**mesh**). W przypadku sit o oczkach kwadratowych i spełnieniu warunku równości średnicy drutu i boku oczka kwadratowego, otrzymuje się:

$$D = \frac{25,4}{2 \cdot m}$$

D – wielkość oczka (μm); m – wartość mesh.

Materiały Ceramiczne WMN – Wykład 3 – Proszki Pomiar

Metody badań morfologii proszków

Analiza sitowa (przesiewanie)

Ograniczenia

- wielkość cząstek, im drobniejsze cząstki tym większe **nadziarno** (czy jest **podziarno**?)
- zaglomerowanie, im trwalsze aglomeraty tym mocniejszy wpływ sposobu prowadzenia analizy;

Praktyka

100 g proszku, zestaw sit, wstrząsarka, wagi poszczególnych frakcji jako liczebność,

Materiały Ceramiczne WMN – Wykład 3 – Proszki Pomiar

Metody badań morfologii proszków

Metody mikroskopowe – mikroskopia optyczna

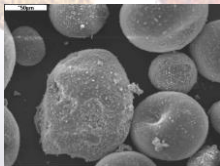
- wielkość cząstek od ok. 0,5 μm,
- mała głębokość ostrości;
- możliwy preparat w zawiesinie;
- możliwa cyfryzacja przetwarzania obrazy.

co widzimy?

Metody badań morfologii proszków

Metody mikroskopowe – mikroskopia skaningowa SEM

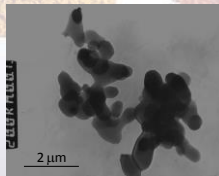
- wielkość cząstek od 29 nm do 50 μm ,
- duża głębia ostrości;
- preparat w postaci luźnego proszku;
- obrazy rejestrowane cyfrowo;
- możliwość częściowej obróbki obrazów;

Metody badań morfologii proszków

Metody mikroskopowe – mikroskopia transmisyjna TEM

- wielkość cząstek od 1 nm do ok. 5 μm ,
- średnia głębia ostrości;
- złożona preparatyka;
- rejestracja obrazów w postaci cyfrowej.

Metody badań morfologii proszków

Metody sedymentacyjne

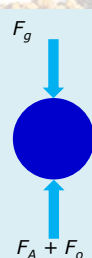
Metody sedymentacyjne opierają się na prawie Stokesa, opisującego kinetykę opadania cząstki ciała stałego w cieczy. Dwa rodzaje pomiarów opierają się na:

- Określeniu zmian koncentracji zawiesiny na wybranym poziomie słupa cieczy w zależności od czasu.
- Określeniu ilości osadu na dnie naczynia w funkcji czasu.

Metody badań morfologii proszków

Metody sedymentacyjne – prawo Stokesa

$$F_g - F_A - F_o = m \cdot \left(\frac{dv}{dt} \right)$$

Założenia:

- kulistość cząstek;
- gładkość powierzchni;
- brak oddziaływań między cząstkami;
- przepływ laminarny;
- nieskończone naczynie;
- ośrodek ciągły i jednorodny;

Ograniczenia:

- lepkość i gęstość cieczy;
- gęstość materiału;
- ruchy Browna;

$$v = \frac{2 \cdot r^2 \cdot g \cdot (d_s - d_c)}{9 \cdot \eta}$$

co mierzymy?

Metody badań morfologii proszków

Metody sedymentacyjne – pipeta Andreasena

Zasada pomiaru:

W pewnych, obliczonych, odstępach czasu pobiera się porcje zawiesiny o znanej objętości, które następnie suszy się. Określenie zmian masy pozwala na określenie zmian stężenia zawiesiny na poziomie wylotu rurki. Za każdym razem należy uwzględnić zmiany poziomu zawiesiny w cylindrze.

$$d = 175 \cdot \sqrt{\frac{\eta}{\rho_s - \rho_c}} \cdot \sqrt{\frac{h}{t}} \quad [\text{mm}]$$

Ograniczenia, źródła błędów:

objętość rurki, czas pobierania, turbulencje,

Metody badań morfologii proszków

Metody sedymentacyjne – waga sedymentacyjna

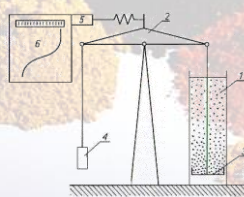
Zasada pomiaru:

Rejestruje się ciągłą zmianę masy na szalce zanurzonej w zawieszynie. Z zależności czasowej oblicza się krzywą kumulacyjną rozkładu wielkości cząstek:

$$R(d_n) = m_n - \frac{dm}{dt} \cdot t_n$$

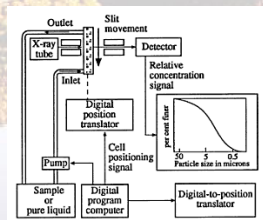
Ograniczenia, źródła błędów:

szczelność szalki, opory naturalne szalki, stan nieustalony po wlaniu zawiesiny, długi czas pomiaru;

Metody badań morfologii proszków

Metody sedymentacyjne – absorpcja promieniowania X

Zasada pomiaru:

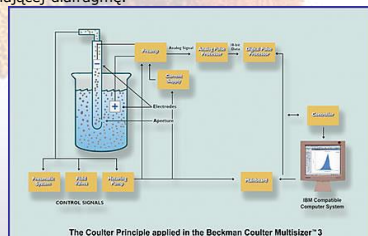
Rejestruje się wielkość absorpcji promieniowania rentgenowskiego przez zawiesinę na różnych wysokościach słupa zawiesiny.

Metody badań morfologii proszków

Licznik Coultera

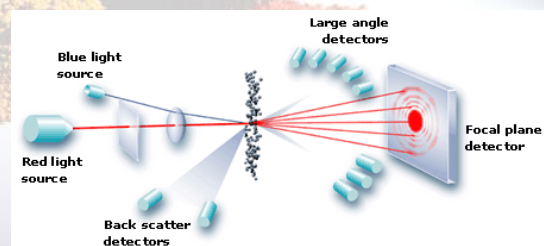
Zasada pomiaru:

Wymusza się przepływ zawiesiny przez układ z diafragmą. Zakłada się, że wzrost rezystancji jest proporcjonalny do wielkości cząstki przesłaniającej diafragmę.

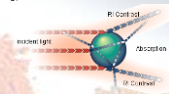
Metody badań morfologii proszków

Rozpraszanie światła

Metody badań morfologii proszków

Rozpraszanie światła – Dynamic Light Scattering, Laser Diffraction

Założenia:

- * cząstki są jednorodne o izometrycznych kształtach;
- * zawiesina jest rozcieńczona w takim stopniu aby nie dochodziło do wtórnego rozpraszania;
- * znane są właściwości optyczne cząstek i ośrodka;
- * rozpraszanie typu Mie'go w uproszczeniu Fraunhofera;

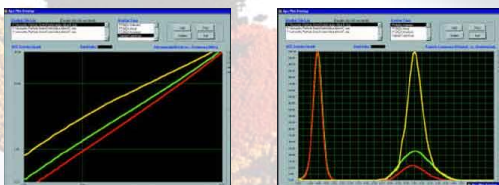
Zasada pomiaru:

Zawiesinę wprowadza się do kjuwety oświetlanej światłem laserowym. Mierzone są efekty rozpraszania.

Zakres wielkości mierzonych:
od 1 nm (?) do 100 μm

Metody badań morfologii proszków

Spektroskopia fali akustycznej

Zasada pomiaru:

Zawiesinę przepływającą przez naczynie pomiarowe poddaje się działaniu fali akustycznej w zakresie 1-100 MHz i bada jej tłumienie funkcji częstości (spektroskopia). Zakres wielkości oznaczanych cząstek od 10 nm do 100 μm

Metody badań morfologii proszków

Pomiar powierzchni właściwej

Zasada pomiaru - wykorzystuje się zjawisko adsorpcji - zagęszczania obcych atomów, cząstek lub jonów na warstwach powierzchniowych cząstek proszku. Pomiar prowadzi się w niskich temperaturach, zazwyczaj 77,3 K (dłaczego?). W zależności od sposobu realizacji wyróżnia się:

Metody przepływowe – adsorpcja powoduje spadek ciśnienia przy przepływie nieustalonym (metoda Blaina) lub ustalonym (metoda Fishera)

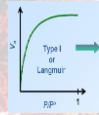
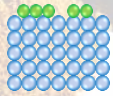
Metody stacjonarne – mierzony jest spadek ciśnienia w naczyniu z proszkiem.

Związek pomiędzy ilością zaadsorbowanego gazu a powierzchnią właściwą tworzy się na podstawie modelu izoterm adsorpcji (zazwyczaj Langmuira lub BET).

Metody badań morfologii proszków

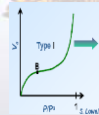
Pomiar powierzchni właściwej – izoterm adsorpcji

izoterma Langmuira

$$n = \frac{n_m \cdot K_p \cdot p}{1 + K_p \cdot p}$$

izoterma BET (Brunauer, Emmett, Teller)

$$n = \frac{C \cdot \frac{p}{p_0}}{\left(1 - \frac{p}{p_0}\right) \cdot \left(1 - \frac{p}{p_0} + C \cdot \frac{p}{p_0}\right)}$$

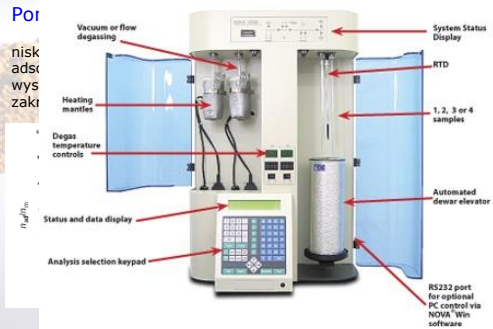
Metody badań morfologii proszków

Por

nisk
adsorpcji
wys
zaki

RS232 port
for optional
PC control via
NOVA Win
software

a?

Metody badań morfologii proszków

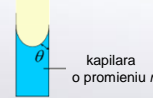
Metody badań morfologii proszków

Rozkład wielkości porów – kondensacja kapilarna

Zasada pomiaru – w stałej temperaturze, nad płaską powierzchnią cieczy pary kondensują gdy ich aktualne ciśnienie jest równe ciśnieniu pary nasyconej p_0 (równowaga). Jeden z efektów kapilarnych - nad powierzchniami zakrzywionymi spadek lub wzrost ciśnienia równowagowego w stosunku do p_0 określa wzór Kelvina:

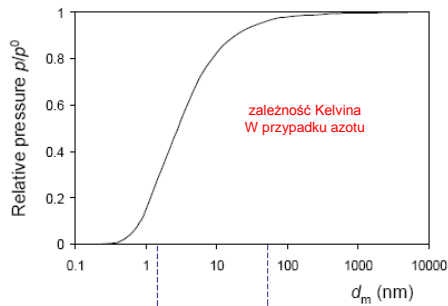
$$\ln\left(\frac{p}{p_0}\right) = -\frac{2 \cdot \gamma \cdot V_L \cdot \cos\theta}{R \cdot T} \cdot \frac{1}{r}$$

γ – napięcie powierzchniowe, V_L – objętość właściwa, θ – kąt zwilżania;

Metody badań morfologii proszków

Rozkład wielkości porów – kondensacja kapilarna

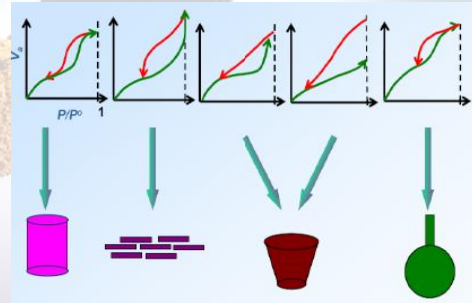
Metody badań morfologii proszków

Rozkład wielkości porów – kondensacja kapilarna

Zasada pomiaru – mierzona jest ilość zaadsorbowanego gazu (kondensatu) funkcji jego ciśnienia zarówno w czasie jego wzrostu jak i spadku. Z kształtu pętli histerezy można wnioskować o kształcie porów.

Metody badań morfologii proszków

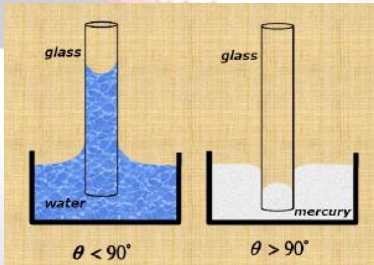
Rozkład wielkości porów – kondensacja kapilarna

Metody badań morfologii proszków
Rozkład wielkości porów – kondensacja kapilarna

Metody badań morfologii proszków

Rozkład wielkości porów – porozymetria rtęciowa

Zasada pomiaru -

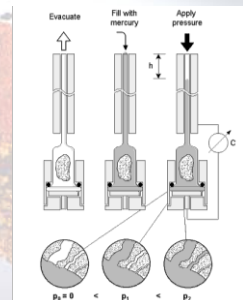
Metody badań morfologii proszków

Rozkład wielkości porów – porozymetria rtęciowa

Zasada pomiaru – mierzona jest objętość niezwilżającej cieczy (zazwyczaj rtęci) wtłoczonej do porów otwartych w materiale w funkcji jej ciśnienia hydrostatycznego. Zależność pomiędzy zastosowanym ciśnieniem cieczy, p_l , a średnicą cylindrycznego poru, d , określa równanie Washburna:

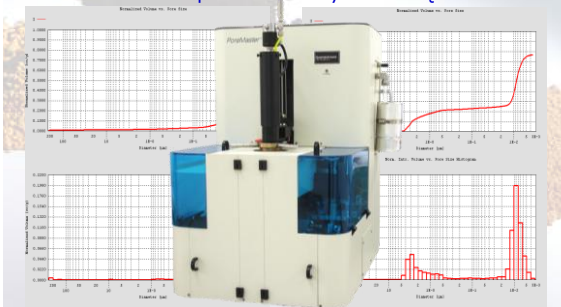
$$p_l - p_g = -\frac{4 \cdot \gamma \cdot \cos\theta}{d}$$

Zakres pomiarowy: 3,5 nm – 350

Metody badań morfologii proszków

Rozkład wielkości porów – porozymetria rtęciowa

Literatura uzupełniająca

1. Henk G. Merkus, Particle Size Measurements, Springer Science, 2009;
2. Terence Allen, Particle Size Measurements, Chapman & Hall, 2007
3. www.malvern.com
4. www.micromeritics.com